

Individuell plan enligt LSS

Lathund för Individuell plan enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Inledning

Denna lathund har Autism- och Aspergerförbundet sammanställt för att underlätta för enskilda personer som vill upprätta en individuell plan (IP).

Lathunden har arbetats fram utifrån kunskaper dels inhämtade genom våra medlemmars erfarenheter av arbete med individuella planer, dels utifrån de undersökningar som genomförts av Socialstyrelsen och det projekt som bedrevs 2000-2002; Individuell plan på den enskildes villkor.

Områden som tas upp i detta dokument

1. Vem kan få en individuell plan?
2. Vad är en individuell plan enligt LSS?
3. När och varför skall man som enskilde begära en individuell plan?
4. Hur utarbetas planen? Vem planerar och utför?
5. Uppföljning och omprövning.
6. Punkter som en individuell plan måste innehålla.
7. Exempel på hur en individuell plan kan se ut.

1. Vem kan få en individuell plan?

Från den 1 januari 2011 är det inskrivet i LSS att den enskilde har rätt till en individuell plan. Det innebär att den som har, eller kommer att få, en insats enligt LSS ska erbjudas en individuell plan. De principer som ligger till grund för LSS-insatser gäller också för en Individuell plan. Dessa principer innebär att planen skall utformas med respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall ha ett direkt inflytande över både planering och utformning av insatserna (5-6 §§ LSS).

Kommunen är skyldig att informera om rätten att få en Individuell plan och vad det innebär att upprätta en sådan plan (15 § LSS). Kommunen skall även informera om själva arbetsprocessen kring arbetet med planen. Kommunen skall arbeta för att insatserna i planen samordnas (14 § LSS). Handläggaren skall på ett lättfattligt sätt informera om vilka insatser som finns och på vilket sätt dessa kan utformas för den enskilde. Det är också kommunen som skall samordna olika kontakter. På det sättet avlastas den enskilde. Hon/han skall dock ha det avgörande inflytandet över innehållet i planen och över vilka som skall vara med och upprätta planen.

2. Vad är en individuell plan enligt LSS?

Många personer med en funktionsnedsättning kan ha ett antal planer upprättade för olika syften. Planer kan finnas för korttidsverksamhet, daglig verksamhet och personlig assistans. Det kan också vara frågan om t ex en boendeplan, en habiliteringsplan eller ett åtgärdsprogram för skolan.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) stadgar angående individuell plan:

10 § I samband med att en insats enligt denna lag beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den som har beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett. I planen ska även åtgärder redovisas som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året.

Landstinget och kommunen ska underrätta varandra om upprättade planer. Lag (2010:480).

Planernas plan!

Vad skiljer då en Individuell plan från andra planer? Vilken nytta kan den enskilde ha av den? En Individuell plan enligt LSS kan beskrivas som en "paraplyplan". Benämningen kommer sig av att alla planer som den enskilde har skall inkluderas i en Individuell plan; såväl planer som upprättats i kommunen som i landstinget. Detta innebär att om den enskilde till exempel har ett åtgärdsprogram i skolan, en habiliteringsplan inom landstinget, en plan för korttidsvistelser och avlastning och en behandlingsplan hos tandvården är det bra om dessa planer inkluderas i en Individuell plan, den enskildes paraplyplan. Där kan också finnas åtgärder från andra, t ex arbetsförmedling eller Försäkringskassan om det finns behov av överblick och samordning i dessa sammanhang.

En Individuell plan skapas på den enskildes egen begäran, till skillnad från verksamhetsplaner/arbetsplaner som skapas för att personalen inom en viss verksamhet behöver dem. Syftet med en Individuell plan är att ge den enskilde en samlad överblick över de insatser, stöd och service hon/han får, eller skulle vilja ha i framtiden samt för att få ett grepp om vem som är ansvarig för de olika insatserna. Detta ger en möjlighet till ökat inflytande. I en Individuell plan skall den enskildes målsättningar beskrivas; inte någon annans. En Individuell plan kan innehålla både långsiktiga och kortsiktiga mål.

Grundläggande för en Individuell plan är att varje plan är unik. Den skall inte bara innehålla vilka konkreta insatser den enskilde behöver utan här skall även kunna formuleras drömmar och visioner hon eller han har. Det finns därför inga färdiga mallar för hur en plan skall se ut. Det exempel på Individuell plan som finns i lathunden kan vara ett stöd i planeringsprocessen, men den enskilde bestämmer alltid vad planen skall innehålla.

3. När och varför skall man begära en Individuell plan?

Orsakerna till varför den enskilde begär att få en Individuell plan upprättad kan variera. Här ges några exempel:

Slippa att ensam vara "spindeln i nätet"

Om många olika personer är inblandade i en persons liv kan en Individuell plan vara till stor hjälp för att skapa överblick. En plan kan också behövas då personal som assistenter och boendepersonal har en uppfattning och tjänstemän inom landsting och kommun har en annan, eller när personal och familj har skilda uppfattningar. Behov av samordning är också värdefullt då det är mycket på gång samtidigt i en persons liv. En Individuell plan kan då vara bra för att strukturera upp vad som är viktigast/vad som bör prioriteras och i vilken takt den enskilde vill att olika saker skall hända.

Otydlig ansvarsfördelning

När det är otydligt vem som ansvarar för vad, och den enskilde upplever det som om ingen tar ansvar utan hellre hänvisar till någon annan, kan en Individuell plan vara mycket användbar. Då det nedtecknas vem som skall utföra en viss sak blir det tydligt för alla vem som skall utföra vad.

Behov av förändring och förbättring

En vanlig orsak till att begära en plan är att den enskilde har problem av något slag eller att han/hon står inför en större förändring i livet. Till exempel: att börja skolan, att flytta hemifrån, att som vuxen byta bostad, att börja arbeta eller helt enkelt för att få bättre information om sina möjligheter och rättigheter.

Arbetet med att reda upp och förändra en situation kan underlättas av att man tar fasta på mål. Om man kan formulera vilken situation som eftersträvas är det lättare att diskutera vilka åtgärder/insatser som behövs för att man skall uppnå denna. Det är också vanligt att delmål behöver sättas upp, d v s att planera i etapper.

Behov av större inflytande

När den enskilde tycker att personal eller tjänstemän inte förstår behovet, eller att de fattar beslut som inte stämmer överens med vad hon/han behöver, kan en Individuell plan hjälpa den enskilde att komma till tals. En Individuell plan kan vara ett sätt att själv få kontroll över sitt liv, liksom att arbetet med en Individuell plan kan vara ett sätt att få kunskaper om sina rättigheter.

Behov av långsiktighet och framförhållning

Då förändringar är på gång i livet (se ovan) kan det vara en god idé att planera i god tid. En Individuell plan kan vara ett sätt att långsamt vänja sig vid tanken på större förändringar. Det kan också behövas gott om tid att planera t ex en bostadssituation som motsvarar behoven hos en person med omfattande behov av stöd, service och omvårdnad liksom anpassningsåtgärder.

4. Hur utarbetas planen? Vem planerar och utför?

Kommunen ska erbjuda den enskilde att en individuell plan utarbetas. Det är den enskildes behov som styr hur en Individuell plan utformas och vad som skall tas med i planen.

Förplanering

Det är också den enskilde som styr vilka som bjuds in till ett möte för att planera en Individuell plan. Det är dock viktigt att den/de som kan fatta beslut om olika insatser finns närvarande. Man skall också tänka på att de beslut som fattas inte är formella LSS-beslut, men att det som skrivs in i planen kan bli det. Det är därför viktigt att begäran om en ny insats enligt LSS dokumenteras särskilt så att den kan behandlas formellt som en ansökan.

5. Uppföljning och omprövning

Planen skall följas upp och utvärderas för att man verkligen skall veta att den svarar mot den enskildes behov. I 10 § LSS sägs att "Planen skall fortlöpande och minst en gång om året omprövas". "Omprövas" är ett annat begrepp för att planen utvärderas, d v s en diskussion om vad som genomförts med lyckat respektive mindre lyckat resultat. Det är viktigt att komma ihåg att arbetet med Individuell plan består av två delar; en process som är praktisk och som pågår hela tiden och en produkt, själva planen som upprättas. Detta är också en av de viktiga poängerna med en Individuell plan, att den skall förändras utifrån den enskildes förutsättningar och behov och inte på något sätt är klar i och med att ett dokument har upprättats.

Möten för uppföljning/utvärdering av planen

Ett uppföljningsmöte kan vara lämpligt att hålla ungefär sex månader efter det att planen har upprättats och ett utvärderingsmöte ca ett år efter upprättandet. Dessa tidpunkter måste dock kunna ändras utifrån behov t ex om något inträffar som gör att planen bör skrivas om. På dessa två möten bör man ta fasta på:

- Är den enskilde på väg mot målen som sattes upp i planen?
- Blev det som den enskilde hade tänkt sig?
- Behöver den Individuella planen kompletteras med ändringar? Det kan handla om att någon ny insats kommer till eller att det tas bort något som inte har fungerat så bra. På samma sätt som tidigare bestäms det datum för nästa uppföljning, vem som är ansvarig för det som skall göras, osv.

6. Punkter som en Individuell plan måste innehålla

- Anledningen till att den enskilde vill utforma/upprätta en plan
- En beskrivning av den situation som den enskilde befinner sig i och av de behov hon/han har.
- Vad fungerar och vad fungerar inte?
- Vad behöver den enskilde förbereda sig för?
- Vad måste förändras?
- Vad är den enskilde nöjd med i dagsläget?

Medverkande på mötet då den Individuella planen upprättas

Vem skall vara med på mötet då den Individuella planen skrivs? Det är den enskilde som bestämmer vem som skall delta. Det är dock viktigt att det är personer som faktiskt kan fatta beslut i olika frågor som deltar i mötet.

Det är viktigt att det skrivs ner vem som skall göra vad och när det skall vara klart. Det är viktigt att få med namn på de som skall genomföra planerade åtgärder samt datum för när detta skall ske.

Vad vill den enskilde uppnå med en Individuell plan, vilket är syftet? Vad behöver den enskilde för att hans/hennes behov skall tillgodoses?

Tänk på att dessa två punkter utgörs av två skilda steg. Det är viktigt att formulera hur behovet ser ut innan den enskilde eller hans/hennes företrädare börjar tänka på vilka insatser som behövs. Genom att försöka ha ett öppet förhållningssätt kan man hitta lösningar som bättre stämmer överens med behovet. Man skall inte vara bunden av vilka insatser som just nu finns att tillgå.

Tidpunkt för uppföljning och utvärdering

Detta skall nedtecknas i planen samt vem som ansvarar för utskick av kallelse. Även om man kommit överens om när man skall träffas för ett uppföljningsmöte finns det inget som hindrar att den enskilde kallar till ett möte kring planen närhelst hans eller hennes behov har förändrats. Planen skall inte vara svårare att administrera än att detta skall vara möjligt. Planen skall följas upp minst en gång per år, men med tätare intervall om det finns behov av det, både när det gäller planen som helhet och delar av planen.

Det är viktigt att komma överens om vem eller vilka som skall få ett exemplar av planen. Skriv ned detta i planen. Vid kommunikation mellan olika myndigheter måste sekretesslagens bestämmelser iakttagas. Detta innebär att den enskilde skall lämna sitt samtycke innan en uppgift kan lämnas vidare.

Underskrifter

En Individuell plan skall skrivas under av den person som planen upprättats för och/eller av vårdnadshavare/god man. Det är viktigt att aldrig skriva under en plan som man som den enskilde inte samtycker till. Kanske tycker den enskilde inte att allt som man kommit överens om finns med i planen? Då måste man arbeta vidare med planen till man är nöjd.

En Individuell plan skall också skrivas under av den person som ansvarar för/har upprättat planen. I många fall kan det vara viktigt att samtliga personer som ges ett ansvar för en specifik insats eller åtgärd skriver under planen. Det kan även vara bra att skriva något om vad som skall göras om någon av de personer som är ansvariga för olika delar av planen slutar sin anställning eller liknande. Vem skall se till att efterträdaren tar över ansvaret för insatsen? Det är även viktigt att anteckna det datum när planen upprättas i planen samt platsen för mötet.

7. Exempel på hur en individuell plan kan se ut

Individuell plan enligt LSS för

.....

Närvarande:

Planen upprättas av:

Plats och datum:

1. *Hur har jag det nu? Beskriv din situation och det som är viktigt för dig.*
 2. *Hur vill jag att det skall vara? Hur skulle jag vilja att mitt liv såg ut? Vad är allra viktigast för mig att förändra? Vad kan vänta ett litet tag och vad måste ändras omgående?*
 3. *Hur skall jag uppnå dessa mål? Vilka insatser behöver jag? Var och när behöver jag hjälp?*
 4. *Det här bestämde vi tillsammans:*
 - - *Att:.....*
 - - *Klart:.....*
 - - *(ansvarig:.....)*
- Osv.*

Plats och datum för nästa möte:

Ansvarig för utskick av kallelse:

Personer som skall kallas:

Planen undertecknas av:

Personen som planen gäller för

.....

Personen som upprättat/samordnat planen (eller företrädare för henne/ honom)

.....

Övriga personer/instanser som får ta del av planen:

Uppdaterad 2011-09-22

Referenslitteratur

*Individuell plan på den enskildes villkor
En probleminventering om individuell plan enligt LSS*
Socialstyrelsen (SoS) 2000

*Individuell plan på den enskildes villkor, del 2
Planer enligt LSS och HSL i praktiken.*
Socialstyrelsen 2001

*Individuell plan på den enskildes villkor
Slutrapport*
Socialstyrelsen 2002

*Hur många har en individuell plan enligt LSS?
Resultat av en enkät till kommunerna år 2003*
Socialstyrelsen 2003

Individuell plan enligt LSS - vad säger lag och förarbeten?
Socialstyrelsens meddelandeblad nr 13/2002